

Regeringskansliet
m.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande över remiss avseende ändringar i stödet till sanering av förorenade områden

Er beteckning: M2021/01772

Sammanfattning

Hur ska det nya regelverket implementeras och tillämpas? Processen kring ansökningar och beslut om statsstöd samt ansvarsfördelningen mellan olika myndigheter behöver förtydligas. Det är viktigt att länsstyrelserna och Naturvårdsverket samverkar för att få till en bra process för prioritering och hantering av ansökningar samt utbetalningar av bidrag och statsstöd.

Länsstyrelserna kommer att få ett stort ansvar att avgöra om ansökningarna utgör statsstöd eller inte. Det finns en risk att bedömningarna blir spretiga och kan komma att variera mellan olika länsstyrelser. Därför är nationell vägledning och samordning viktig.

En mer komplex lagstiftning och ett nytt och utökat ansvar för länsstyrelserna kommer att innebära ett betydande merarbete jämfört med idag. Vår bedömning är att detta merarbete inte ryms inom befintlig ram, utan kräver utökade resurser.

Länsstyrelsen är positiv till förslaget att huvudmannen kan få ersättning för fastighetsvärdering och annat arbete med att upprätta ansökan.

Ny förordning om statligt stöd för efterbehandling av föroreningssskador

Allmänt

Definitionen av vad som anses vara statsstöd är grundläggande för tillämpningen av det nya regelverket. Det är därför viktigt att tolkningen av vad som utgör statsstöd både diskuteras och förankras med samtliga berörda myndigheter; Naturvårdsverket och länsstyrelserna.

Det behövs en tydlig processbeskrivning av hur de bägge förordningarna ska fungera i praktiken. Vilka moment i hela efterbehandlingskedjan ”omhändertas” av respektive förordning? Hur

förhåller sig de olika momenten och besluten till varandra? Ett specifikt objekt/projekt kan komma att få bidrag utifrån båda förordningarna beroende på vilken fas projektet är i. Det här medför att det kommer att krävas flera etapper, och fler ansökningar, inom varje projekt.

I och med den nya förordningen får Naturvårdsverket och länsstyrelserna delvis nya ansvarsområden och roller. För att arbetet med bidrag till sanering av förorenade områden ska löpa smidigt är det viktigt att dessa roller och ansvarsfördelningen mellan myndigheterna tydliggörs.

Länsstyrelsen ser en risk att allvarligt förorenade objekt där fastighetsägare och huvudman inte kan komma överens (dvs. samverka om en ansökan) blir kvar utan åtgärd. Av promemorian framgår att denna typ av ärenden ska hanteras i särskild ordning (sid 36). Det här behöver konkretiseras. Vilken ordning? Hur ska denna typ av ärenden hanteras? Länsstyrelsen är positiv till att Naturvårdsverket får ett ansvar för att bevaka vissa ärenden där det finns ett väsentligt allmänintresse av att en föroreningsskada åtgärdas.

Vidare är länsstyrelsen positiv till de undantag som gäller verkställighet och rättelse på felandes kostnad. (3§)

Ordförklaringar (5§)

Länsstyrelsen välkomnar att de begrepp och roller som är ytterst väsentliga i den nya förordningen definieras.

Vad som avses med ekonomisk verksamhet behöver exemplifieras i en vägledning. Var går gränsen för vad som är ekonomisk och kommersiell verksamhet? Av texten på sid 19 i promemorian framgår t.ex. att även ideella föreningar kan bedriva ekonomisk verksamhet. Eftersom definitionen och tolkning av vad som avses med ekonomisk verksamhet är central för tillämpningen av förordningen är det viktigt att detta tydliggörs.

Förutsättningar för stöd (6-13§)

Förslaget till ny förordning innebär ett ökat krav på samarbete mellan huvudman och fastighetsägande företag i och med att en gemensam ansökan ska tas fram. Förslaget innebär också att det kommer krävas ett medgivande från respektive fastighetsägare.

Det finns en uppenbar risk att detta kommer att innebära merarbete för både huvudman och länsstyrelse och att det blir svårare att få till stånd sanering av förorenade områden. I förlängningen finns en risk att det inte är de "värsta" objekten som åtgärdas (dvs. de högst prioriterade förorenade områdena i riskklass 1 och 2) utan de objekt där huvudman och fastighetsägare samarbetar väl.

Det behöver förtydligas vad som händer om inte alla fastighetsägare accepterar villkoren. Stoppas projektet helt eller kan delar av området åtgärdas?

Länsstyrelsen befarar att det kan bli svårt att motivera fastighetsägare att lägga ner tid och resurser på att ta fram en projektansökan när utfallet av ansökan är osäker. Kommer det därför främst att vara statliga eller kommunala fastighetsägare som vill ansöka om medel?

Stödberättigande kostnader (14-15§)

Enligt den nya förordningen ska det fastighetsägande företaget göra en gemensam ansökan med huvudmannen. Jämfört med idag kommer det sannolikt innebära att fastighetsägaren kommer att vara en mer aktiv part framför allt i planering av projektet, vilket är positivt.

Bidrag enligt den nya förordningen får lämnas upp till 100% av kostnaden för efterbehandlingen. Huvudmannen behöver vanligen inte stå för någon egeninsats, men får inte ersättning för administrativa kostnader under projektets genomförande. Finns det andra exempel på vad som **inte** kan ersättas?

Ansökan om stöd (16-19§)

Att fastighetsägare ska vara delaktig i ansökan innebär att förarbete och ansökningsprocess blir mer komplex. Från länsstyrelsens sida finns det en farhåga att det kan vara svårt att motivera fastighetsägare. Samtidigt är det positivt om kravet på delaktighet och medverkan också leder till ett större engagemang.

Ansökan ska enligt förslaget innehålla en rad administrativa uppgifter om det fastighetsägande företaget (antal anställda, årsomsättning och balansomslutning). Detta innebär en ökad administrativ börda både för huvudman såsom sökande och för länsstyrelsen som ska granska ansökan.

I den nya förordningen föreslås att länsstyrelsen ska pröva ansökan om stöd, vilket inkluderar att granska inkomna ansökningshandlingar och ansvarsutredning. Detta kommer att kräva betydligt mer arbete på länsstyrelsen än nuvarande ordning, både i form av tid/resurser och kompetens.

I promemorian anges att åtgången av offentliga medel hålls nere tack vare att huvudmannen genom ett anbudsförfarande anlitar underleverantörer (sid 32). Länsstyrelsens uppfattning är att privata aktörer är minst lika angelägna om att hålla nere kostnaden för undersökningar och åtgärder. Det är tillsynsmyndighetens ansvar att se till att val av åtgärdsteknik och åtgärds mål är likvärdiga, oavsett vem som bekostar saneringen.

Ansökan om medel (20§)

Länsstyrelsen ska enligt den nya förordningen kontrollera om förutsättningarna för statsstöd är uppfyllda. Det här är en ny uppgift för länsstyrelsen. För att bedömningarna ska bli lika över hela landet är det mycket viktigt med nationell vägledning. Här har Naturvårdsverket en viktig roll, men även samverkan och samordning mellan länsstyrelserna är viktig t.ex. i form av den bidragssamordnare som i nuläget finns som en gemensam resurs vid Länsstyrelsen i Jönköpings län.

Prövning av ansökan om medel (21-24§) och prövning av ansökan om stöd (27§)

Enligt förslaget ska Naturvårdsverket pröva ansökan om medel (21§). Samtidigt har länsstyrelsen en liknande roll och ska pröva ansökan om stöd (27§).

Länsstyrelsen vill betona att det är viktigt att ansökan inte dubbelprövas. Det skapar både en otydlighet och är ineffektivt. Ansökningsprocessen, ansvarsområden och roller behöver därför förtydligas.

Enligt förslaget (22§) ska den nationella planen ligga till grund för Naturvårdsverkets prövning av ansökan. Länsstyrelsens prioritering av objektet i förhållande till övriga förorenade områden i länet ska framgå av ansökan (21§). Länsstyrelsen befarar att det inte är prioriteringen av objekt på regional och nationell nivå (utifrån risken för människors hälsa och miljö) som i första hand blir styrande för vilka objekt som blir aktuella för ansökan och tilldelning av medel. Istället blir det fastighetsägarnas engagemang och vilja att söka medel som avgör vilka ansökningar som tas fram. För att kunna prioritera rätt så krävs samverkan mellan Naturvårdsverket och länsstyrelserna.

I förslaget anges också (23§) att Naturvårdsverket i sin prövning av ansökan (för stöd till förorenad mark som ska bebyggas med bostäder) ska ta hänsyn till bostadsbehovet i kommunen. Länsstyrelsen förutsätter att kriterierna för en sådan bedömning tydliggörs, t.ex. i Naturvårdsverkets kvalitetsmanual och i den nationella planen.

Utbetalning av stöd (29-31§)

I förslaget (31§) anges att länsstyrelsen **ska** besluta att ett stöd inte ska betalas ut om **ett** villkor för stödet inte har följts. Hur ska detta tolkas? Om ett av villkoren i beslutet inte följs så stoppas hela projektet? Gäller det alla typer av villkor? I denna typ av projekt med många osäkerheter är detta ett tufft krav. Vad händer om projektets tidplan förskjuts eller om det sker fördyringar i projektet? Den föreslagna lydelsen ställer höga krav på hur villkoren för stödet formuleras.

Ändrad lydelse – nuvarande förordning om avhjälpan av föroreningsskador

Ersättning av kostnader

Länsstyrelsen är positiv till förändringen att bidrag kan ges till att återställa natur- eller kulturmiljövärden (1§).

Enligt förslaget ska det framöver bli möjligt att få ersättning för kostnaden för fastighetsvärdering samt kostnaden för att upprätta en ansökan om efterbehandling (2§). Länsstyrelsen välkomnar detta och ser att det är en väg för att underlätta och motivera huvudmän att ta fram ansökningar.

Det behöver förtydligas hur detta ska fungera i praktiken. Söker man för nedlagda kostnader i efterhand? Omfattar kostnader för att ta fram ansökan också egen tid och gäller det både huvudman och fastighetsägare? Är det en separat ansökan utifrån bidragsförordningen (2004:100) och inte som en del i ansökan för saneringsåtgärder (utifrån statsstödsförordningen 2021:000)? Beviljas bidrag för att upprätta ansökan oavsett utfallet på ansökan om åtgärdsmedel?

Konsekvenser

Under avsnitt *Miljö* i promemorian anges att det finns en risk att de områden som är mest prioriterade inte blir åtgärdade eftersom det fastighetsägande företaget får möjlighet att avgöra om en ansökan ska lämnas in eller inte. Länsstyrelsen instämmer i denna bedömning, se även kommentarer ovan.

Under avsnitt *Statliga myndigheter och kommuner* anges att de ökade kostnaderna för myndigheterna bör kunna hanteras inom befintlig ram. Länsstyrelsen delar **inte** denna bedömning. Tvärtom ser vi att den nya förordningen kommer att innebära ett betydande merarbete för länsstyrelsen. Det handlar både om de nya uppgifter och ansvar som länsstyrelsen får att granska ansökningar och att besluta om statsstöd, men också om att vägleda kommuner (både huvudmän och tillsynsmyndigheter) och fastighetsägare i det nya regelverket. Det merarbete som den nya förordningen innebär ryms inte inom befintlig ram.

Länsstyrelsen vill också lyfta frågan om hur det nya regelverket kommer att påverka takten i efterbehandlingsarbetet. En mer komplex arbetsordning (t.ex. tolkningsfrågor och flera parallella regelverk kring bidrag/statsstöd i samma projekt) riskerar att påverka saneringstakten negativt.

Övriga synpunkter

Länsstyrelsen har redan idag en rad olika roller i arbetet med förorenade områden. Exempelvis agerar vi tillsynsmyndighet i våra egna objekt, vi ansvarar för tillsynsvägledning gentemot kommunerna, vi ”coachar” kommunerna i huvudmannaskap och vi förmedlar bidrag enligt den gamla förordningen. Genom den nya förordningen kommer vi dessutom att besluta om statsstöd. Det är viktigt att länsstyrelsen har både resurser och kompetens att kunna arbeta i samtliga dessa roller.

Vissa typer av efterbehandlingsåtgärder bör inte ses som en åtgärd som faller in under förordningen om statsstöd. Det behövs vägledning kring vilka åtgärder som detta skulle kunna vara aktuellt för. Ett exempel är tekniken övervakad naturlig självrening där kostnaden för den valda åtgärden endast innefattar miljöövervakning och kontrollprogram. Länsstyrelsens tolkning är att denna typ av åtgärd kan beviljas bidrag utifrån den nuvarande bidragsförordningen.

I nuläget har Naturvårdsverket ett förenklat ansökningsförfarande för mindre åtgärdsobjekt med begränsad tidplan och budget. Både ansökningsprocess och underlag är i dessa fall mindre omfattande. Länsstyrelsen förutsätter att detta ”snabb-spår” inte kommer att finnas kvar med den nya förordningen och de ökade kraven på underlag och bedömningar.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Beatrice Ask med enhetschef Maria Carling som föredragande. I den slutliga handläggningen har också avdelningschef Anne-Li Fiskesjö, miljöhandläggare Patrik Holmer, miljöhandläggare Amina Qasim samt enhetschef Erik Forsström medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Så här hanterar Länsstyrelsen personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa finns på www.lansstyrelsen.se/dataskydd.